

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)

5 päivänä kesäkuuta 2014*

Oikeudellinen yhteistyö yksityisoikeudellisissa asioissa — Asetukset (EY) N:o 40/94 ja N:o 44/2001 — Yhteisön tavaramerkki — Asetuksen (EY) N:o 40/94 93 artiklan 5 kohta — Kansainvälinen toimivalta tavaramerkkiloukkausten osalta — Sen paikkakunnan määrittäminen, missä vahinko sattui — Useiden henkilöiden rajat ylittävä osallistuminen samaan lainvastaiseen toimeen

Asiassa C-360/12,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Bundesgerichtshof (Saksa) on esittänyt 28.6.2012 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 31.7.2012, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Coty Germany GmbH, aiemmin Coty Prestige Lancaster Group GmbH,

vastaaan

First Note Perfumes NV,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja L. Bay Larsen, varapresidentti K. Lenaerts, joka hoitaa neljännen jaoston tuomarin tehtäviä, sekä tuomarit M. Safjan (esittelevä tuomari), J. Malenovský ja A. Prechal,

julkisasiamies: N. Jääskinen,

kirjaaja: hallintovirkamies M. Aleksejev,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 19.9.2013 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Coty Germany GmbH, aiemmin Coty Prestige Lancaster Group GmbH, edustajinaan Rechtsanwalt K. Schmidt-Hern ja Rechtsanwalt U. Hildebrandt,
- First Note Perfumes NV, edustajanaan Rechtsanwalt M. Dinnes,
- Saksan hallitus, asiamiehinnään F. Wannek, J. Kemper ja T. Henze,
- Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään A. Robinson,
- Sveitsin hallitus, asiamiehenään D. Klingele,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

— Euroopan komissio, asiamiehinä F. Bulst ja M. Wilderspin,
kuultuaan julkisasiamiehen 21.11.2013 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,
on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee yhteisön tavaramerkistä 20.12.1993 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 40/94 (EYVL 1994, L 11, s. 1) 93 artiklan 5 kohdan ja tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 (EYVL 2001, L 12, s. 1) 5 artiklan 3 alakohdan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Coty Germany GmbH (jäljempänä Coty Germany), aiemmin Coty Prestige Lancaster Group GmbH, ja First Note Perfumes NV (jäljempänä First Note) ja jossa kyse väitteestä, joka perustuu yhteisön tavaramerkin loukkaamiseen ja sopimattoman kilpailun estämistä koskevan lain (Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb) rikkomiseen sen johdosta, että saksalaiselle yrittäjälle on Belgiassa myyty väärennettyjä tuotteita, jotka tämä on myynyt edelleen Saksassa.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Asetus N:o 40/94

- 3 Asetuksen N:o 40/94 johdanto-osan 15. perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”on välttämätöntä, että yhteisön tavaramerkin voimassaoloa ja loukkausta koskevien päätösten oikeusvaikutus ulottuu koko yhteisöön, sillä tämä on ainoa keino välttää tuomioistuinten ja [sisämarkkinoiden harmonisointi]viraston [(tavaramerkit ja mallit) (SMHV)] keskenään ristiriitaiset päätökset ja niiden vaikutukset yhteisön tavaramerkkien yhtenäiseen luonteeseen; tuomioistuinten toimivaltaa ja tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan [27.9.1968 allekirjoitetun] yleissopimuksen [(EYVL 1972, L 299, s. 32; jäljempänä Brysselin yleissopimus)] sääntöjä sovelletaan kaikkiin yhteisön tavaramerkkiin liittyviin riita-asioihin, jollei tässä asetuksessa toisin säädetä.”

- 4 Saman asetuksen 9 artiklan otsikko on ”Yhteisön tavaramerkin oikeusvaikutukset”, ja sen 1 ja 3 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Rekisteröidyn tavaramerkin haltijalla on yksinoikeus tavaramerkkiin. Tavaramerkin haltijalla on oikeus kieltää muita ilman hänen suostumustaan käyttämästä elinkeinotoiminnassa:

- a) merkkiä, joka on sama kuin yhteisön tavaramerkki, samoilta tavaroille tai palveluille, joille tavaramerkki on rekisteröity;
- b) merkkiä, joka sen vuoksi, että se on sama tai samankaltainen kuin yhteisön tavaramerkki, ja sen vuoksi, että merkki ja yhteisön tavaramerkki tarkoittaa samoja tai samankaltaisia tavaroita tai palveluja, aiheuttaa yleisön keskuudessa sekaannusvaaran; sekaannusvaara sisältää myös vaaran merkin ja tavaramerkin välisestä miellelyhtymästä;
- c) merkkiä, joka on sama tai samankaltainen kuin yhteisön tavaramerkki, tavaroille tai palveluille, jotka ovat erilaisia kuin ne, joille yhteisön tavaramerkki on rekisteröity, kun se on laajalti tunnettu yhteisössä, ja jos merkin käyttäminen ilman perusteltua syytä merkitsisi yhteisön tavaramerkin erottamiskyvyn tai maineen epäoikeudenmukaista hyväksikäyttöä taikka olisi niille haitaksi.

--

3. Yhteisön tavaramerkin oikeusvaikutukset ovat voimassa ulkopuolisiin nähden vasta, kun tavaramerkin rekisteröinti on julkaistu. Kohtuullista korvausta voidaan kuitenkin vaatia yhteisön tavaramerkin rekisteröintihakemuksen jälkeisistä toimista, jotka yhteisön tavaramerkin rekisteröinnin julkaisemisen jälkeen olisivat kiellettyjä. Tuomioistuin, jossa asia on vireillä, ei saa ratkaista pääasiaa ennen rekisteröinnin julkaisemista.”

5 Mainitun asetuksen 14 artiklan 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tällä asetuksella ei rajoiteta oikeutta ryhtyä oikeudellisiin yhteisön tavaramerkkiä koskeviin toimenpiteisiin jäsenvaltioiden oikeuden perusteella etenkin yksityisoikeudellisen vastuun ja vilpillisen kilpailun osalta.”

6 Asetuksen N:o 40/94 90 artiklan otsikko on ”Täytäntöönpanoa koskevan yleissopimuksen soveltaminen”, ja siinä säädetään seuraavaa:

”1. Jollei tässä asetuksessa toisin säädetä, yhteisön tavaramerkkiä koskeviin menettelyihin ja yhteisön tavaramerkkiä koskeviin hakemuksiin sekä yhteisön tavaramerkkien tai kansallisten tavaramerkkien perusteella käytäviin, samanaikaisia tai toisiaan seuraavia kanteita koskeviin menettelyihin sovelletaan [Brysselin yleissopimuksen], sellaisena kuin se on muutettuna Euroopan yhteisöjen jäsenvaltioiden liittymistä tähän yleissopimukseen koskevilla yleissopimuksilla, määräyksillä, tätä yleissopimuskokonaisuutta ja näitä liittymistä koskevia yleissopimuksia kutsutaan jäljempänä nimellä ’täytäntöönpanoa koskeva yleissopimus’.

2. Jäljempänä 92 artiklassa tarkoitetuista kanteista ja vaatimuksista johtuvien menettelyjen osalta:

a) ei sovelleta täytäntöönpanoa koskevan yleissopimuksen 2 artiklaa, 4 artiklaa, 5 artiklan 1, 3, 4 ja 5 kohtaa ja 24 artiklaa;

--”

7 Mainitun asetuksen 91 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltiot nimeävät alueellaan mahdollisimman rajoitetun määrän kansallisia ensimmäisen ja toisen oikeusasteen tuomioistuimia, jäljempänä ’yhteisön tavaramerkkituomioistuimet’, joiden tehtävänä on hoitaa niille tällä asetuksella osoitetut tehtävät.”

8 Saman asetuksen 92 artiklan otsikko on ”Loukkausta ja voimassaoloa koskeva toimivalta”, ja siinä säädetään seuraavaa:

”Yhteisön tavaramerkkituomioistuimilla on yksinomainen toimivalta:

a) kaikissa loukkauskanteissa ja – jos kansallinen laki ne sallii – yhteisön tavaramerkin loukkauksen uhkaa koskevissa kanteissa;

b) vahvistuskanteissa, jotka koskevat sitä, että loukkausta ei ole tapahtunut, jos kansallinen laki ne sallii;

c) kanteissa, jotka ovat seurausta 9 artiklan 3 kohdan toisessa virkkeessä tarkoitetuista toimista;

d) jäljempänä 96 artiklassa tarkoitetuissa yhteisön tavaramerkin menettämistä ja mitättömyyttä koskevissa vastakanteissa.”

- 9 Asetuksen N:o 40/94 93 artiklan otsikko on ”Kansainvälinen toimivalta”, ja siinä säädetään seuraavaa:

”1. Jollei tämän asetuksen säännöksistä sekä 90 artiklan nojalla sovellettavista täytäntöönpanoa koskevan yleissopimuksen määräyksistä muuta johdu, 92 artiklassa tarkoitetuista kanteista ja vaatimuksista johtuvat menettelyt käydään sen jäsenvaltion tuomioistuimissa, jonka alueella vastaajalla on kotipaikka tai, jos tällä ei ole kotipaikkaa jossakin jäsenvaltiossa, sen jäsenvaltion tuomioistuimissa, jossa tällä on liike.

2. Jos vastaajalla ei ole kotipaikkaa eikä liikettä jäsenvaltion alueella, nämä menettelyt käydään sen jäsenvaltion tuomioistuimissa, jonka alueella kantajalla on kotipaikka tai, jos tällä ei ole kotipaikkaa jossakin jäsenvaltiossa, sen jäsenvaltion tuomioistuimissa, jossa tällä on liike.

3. Jollei vastaajalla eikä kantajalla ole tällaista kotipaikkaa tai liikettä, nämä menettelyt käydään sen jäsenvaltion tuomioistuimissa, jonka alueella [SMHV:n] kotipaikka sijaitsee.

– –

5. Edellä 92 artiklassa tarkoitetuista kanteista ja vaatimuksista johtuvat menettelyt, lukuun ottamatta vahvistuskanteita, jotka koskevat sitä, että yhteisön tavaramerkin loukkausta ei ole tapahtunut, voidaan myös käydä sen jäsenvaltion tuomioistuimissa, jonka alueella loukkaustoimi on tapahtunut [tai uhkaa tapahtua] tai jonka alueella 9 artiklan 3 kohdan toisessa virkkeessä tarkoitettu toimi on tapahtunut.”

- 10 Mainitun asetuksen 94 artiklan otsikko on ”Toimivallan laajuus”, ja sen 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Yhteisön tavaramerkkituomioistuin, jonka toimivalta perustuu 93 artiklan 5 kohtaan, on toimivaltainen tekemään ratkaisun ainoastaan sen jäsenvaltion alueella tapahtuneen loukkaustoimen tai uhanneen loukkaustoimen osalta, jonka alueella kyseinen tuomioistuin sijaitsee.”

Asetus N:o 44/2001

- 11 Asetuksen N:o 44/2001 johdanto-osan toisesta perustelukappaleesta ilmenee, että asetuksen tavoitteena on sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan turvaamiseksi ottaa käyttöön ”säännökset, joiden avulla voidaan yhdenmukaistaa tuomioistuimen toimivaltaa siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa koskevat säännöt ja yksinkertaistaa muodollisuudet, jotta niissä jäsenvaltioissa annetut tuomiot, joita tämä asetus sitoo, tunnustetaan ja pannaan täytäntöön nopeasti ja yksinkertaisin menettelyin – –”.

- 12 Mainitun asetuksen johdanto-osan 11, 12 ja 15 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(11) Tuomioistuimen toimivaltaa koskevien sääntöjen ennustettavuuden on oltava hyvä, ja niiden on perustuttava periaatteeseen, jonka mukaan toimivaltainen tuomioistuin määräytyy pääsääntöisesti vastaajan kotipaikan perusteella, ja vastaajan kotipaikan tuomioistuin on aina toimivaltainen, lukuun ottamatta joitakin tarkoin rajattuja tapauksia, joissa riidan kohteen tai osapuolten sopimusvapauden vuoksi jokin muu liittymäperuste on oikeutettu. Oikeushenkilöiden kotipaikka olisi määriteltävä itsenäisesti yhteisten sääntöjen avoimuuden lisäämiseksi ja toimivaltaristiriitojen välttämiseksi.

(12) Asianmukaisen lainkäytön helpottamiseksi tai tuomioistuimen ja riita-asian läheisen yhteyden vuoksi tulisi olla vaihtoehtoisia toimivaltaperusteita vastaajan kotipaikan mukaan määräytyvän toimivaltaperusteen lisäksi.

– –

(15) Lainkäytön yhdenmukaisuus edellyttää, että rinnakkaiset oikeudenkäynnit saadaan mahdollisimman vähiin ja on varmistettava, ettei kahdessa jäsenvaltiossa anneta keskenään ristiriitaisia tuomioita – –”

13 Toimivaltaa koskevat säännöt sisältyvät mainitun asetuksen II luvun 2–31 artiklaan.

14 Saman II luvun 1 jaksossa, jonka otsikko on ”Yleiset säännökset”, olevan 2 artiklan 1 kohdan sanamuoto on seuraava:

”Kanne henkilöä vastaan, jonka kotipaikka on jäsenvaltiossa, nostetaan hänen kansalaisuudestaan riippumatta tuon jäsenvaltion tuomioistuimissa, jollei tämän asetuksen säännöksistä muuta johdu.”

15 Asetuksen N:o 44/2001 samassa jaksossa olevan 3 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jos henkilön kotipaikka on jäsenvaltiossa, häntä vastaan voidaan nostaa kanne toisen jäsenvaltion tuomioistuimissa ainoastaan tämän luvun 2–7 jakson säännösten nojalla.”

16 Mainitun asetuksen II luvun 2 jaksoon, jonka otsikko on ”Erityinen toimivalta”, kuuluvan 5 artiklan 3 alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Jos henkilön kotipaikka on jäsenvaltiossa, häntä vastaan voidaan nostaa kanne toisessa jäsenvaltiossa:

– –

3) sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimissa, missä vahinko sattui tai saattaa sattu.”

17 Saman asetuksen 68 artiklan 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Siltä osin kuin tämä asetus korvaa jäsenvaltioiden välillä Brysselin yleissopimuksen määräykset, viittauksia yleissopimukseen pidetään viittauksina tähän asetukseen.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

18 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että Coty Germany, joka on sijoittautunut Mainziin (Saksa), tuottaa ja myy hajuvesiä ja kosmeettisia valmisteita. Sillä on hallussaan oikeudet pientä pulloa esittävään kolmiulotteiseen (musta/valkoinen) yhteisön tavaramerkkiin nro 003788767, joka on rekisteröity hajuvesivalmisteita varten.

19 Coty Germany myy naisille suunnattua hajuvettä, josta käytetään nimitystä ”Davidoff Cool Water Woman”, pienessä värillisessä pullossa, jossa on kyseistä yhteisön tavaramerkkiä kuvaavat merkinnät.

20 First Note, joka on Oelegemiin (Belgia) sijoittautunut yhtiö, harjoittaa hajuvesien tukkukauppaa. Se myi vuoden 2007 tammikuussa ”Blue Safe for Women” -nimistä hajuvettä Stefan P. Warenhandelille (jäljempänä Stefan P.), jolla on toimitilat Saksassa. Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että Stefan P. on vastaanottanut tavarat First Noten luona Belgiassa ja myynyt ne tämän jälkeen edelleen Saksassa.

21 Coty Germany nosti First Notea vastaan kanteen ja väitti, että se, että First Note myy mainittua hajuvettä edellä mainittua tavaramerkkiä muistuttavassa pullossa, merkitsee tavaramerkkiloukkausta, lainvastaista vertailevaa mainontaa ja sopimatonta jäljitelmää.

- 22 Kyseinen kanne hylättiin ensimmäisessä oikeusasteessa ja muutoksenhakuasteessa. Muutoksenhakutuomioistuimen antamassa tuomiossa pääteltiin, ettei saksalaisilla tuomioistuimilla ole kansainvälistä toimivaltaa. Coty Germany teki Bundesgerichtshofiin Revision-valituksen. Se vetoaa valituksensa tueksi yhteisön tavaramerkkiin nro 003788767 ja siihen, että tällaiset kaupalliset menettelyt on kielletty sopimattoman kilpailun estämisestä annetussa laissa, ja se nojautuu toissijaisesti siinä tilanteessa, ettei tällaista vaatimusten päällekkäisyyttä voida hyväksyä, ensimmäiseksi yhteisön tavaramerkkiin ja toiseksi sopimattoman kilpailun estämistä koskevaan Saksan oikeuteen.
- 23 Tässä tilanteessa Bundesgerichtshof päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
- ”1) Onko asetuksen – – N:o 40/94 93 artiklan 5 kohtaa tulkittava siten, että loukkaustoimi on tapahtunut jäsenvaltion (jäsenvaltio A) alueella [mainitun säännöksen] mukaisesti, jos toisen jäsenvaltion (jäsenvaltio B) alueella tapahtuneesta toimesta seuraa osallisuus ensin mainitun jäsenvaltion (jäsenvaltio A) alueella tapahtuneeseen oikeudenloukkaukseen?
- 2) Onko asetuksen – – N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohtaa tulkittava siten, että vahinko on sattunut jäsenvaltion (jäsenvaltio A) alueella, jos säännöstenvastainen toimi, joka on oikeudenkäynnin kohteena tai jonka perusteella esitetään vaatimuksia, on tapahtunut toisen jäsenvaltion (jäsenvaltio B) alueella ja kyseessä on osallisuus ensin mainitun jäsenvaltion (jäsenvaltio A) alueella tapahtuneeseen säännöstenvastaiseen toimeen (päätekoon)?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

- 24 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee ensimmäisellä kysymyksellään, onko asetuksen N:o 40/94 93 artiklan 5 kohtaan sisältyvää käsitettä ”jäsenvalti[o] – –, jonka alueella loukkaustoimi on tapahtunut”, tulkittava siten, että silloin, kun tavaramerkkiä loukkaava tavara myydään ja luovutetaan yhden jäsenvaltion alueella, minkä jälkeen ostaja myy sen edelleen toisen jäsenvaltion alueella, tämän viimeksi mainitun valtion tuomioistuimilla on mainitun säännöksen nojalla toimivalta käsitellä loukkauskanne, joka on nostettu alkuperäistä myyjää vastaan, joka ei itse ole toiminut siinä jäsenvaltiossa, jossa asiaa käsittelevä tuomioistuin sijaitsee.
- 25 Kuten ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii sitä, onko asetuksen N:o 40/94 93 artiklan 5 kohdassa käytettyä käsitettä ”jäsenvalti[o] – –, jonka alueella loukkaustoimi on tapahtunut”, tulkittava analogisesti asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdassa olevan käsitteen ”paikkakun[ta] – –, missä vahinko sattui”, kanssa.
- 26 Tässä yhteydessä on huomautettava, että riippumatta siitä, että asetusta N:o 44/2001 sovelletaan lähtökohtaisesti yhteisön tavaramerkkiä koskeviin kanteisiin, kyseisen asetuksen tiettyjen säännösten soveltaminen asetuksen N:o 40/94 92 artiklassa tarkoitetuista kanteista ja vaatimuksista johtuviin menettelyihin on suljettu pois jälkimmäisen asetuksen 90 artiklan 2 kohdan nojalla.
- 27 Kun otetaan huomioon tämä soveltamisalan ulkopuolelle jättäminen, asetuksen N:o 40/94 91 artiklan 1 kohdan mukaisten tavaramerkkituomioistuimien toimivalta käsitellä kyseisen asetuksen 92 artiklassa tarkoitettuja kanteita ja vaatimukset perustuu tuossa samassa asetuksessa suoraan säädettyihin sääntöihin, joilla on, kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 36 kohdassa huomauttanut, *lex specialis* -luonne suhteessa asetuksessa N:o 44/2001 säädettyihin sääntöihin.

- 28 Erityisesti on todettava, että asetuksen N:o 40/94 90 artiklan 2 kohdan ja 92 artiklan säännösten nojalla Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdan, joka vastaa asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohtaa, soveltaminen yhteisön tavaramerkin loukkausta koskeviin kanteisiin on suljettu nimenomaisesti pois.
- 29 Tässä yhteydessä on huomautettava, että asetuksen N:o 40/94 93 artiklassa säädetään useista kansainvälisen toimivallan perusteista.
- 30 Erityisesti asetuksen N:o 40/94 93 artiklan 5 kohdassa perustetaan toimivalta muun muassa sen jäsenvaltion tuomioistuimien hyväksi, jonka alueella loukkaustoimi on tapahtunut tai uhkaa tapahtua.
- 31 Mainitun 93 artiklan 5 kohdan tulkinnasta on todettava, että kun otetaan huomioon se, mitä tämän tuomion 27 ja 28 kohdassa on todettu, kyseiseen säännökseen sisältyvää käsitettä ”jäsenvalti[o] – –, jonka alueella loukkaustoimi on tapahtunut [tai uhkaa tapahtua]”, on tulkittava itsenäisesti suhteessa asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohtaan sisältyvään käsitteeseen ”paikkakun[ta] – –, missä vahinko sattui tai saattaa sattua”.
- 32 Liittymäkohtien – eli paikkakunnan, jossa kausaaliyhteydessä oleva tapahtuma on sattunut, ja vahingon ilmenemispaikkakunnan – kaksinaisuus, joka on hyväksytty asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohtaa koskevassa unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä (ks. tuomio Bier, 21/76, EU:C:1976:166, 19 kohta ja viimeksi tuomio Kainz, C-45/13, EU:C:2014:7, 23 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen), ei siis voi automaattisesti päteä asetuksen N:o 40/94 93 artiklan 5 kohdassa olevan käsitteen ”jäsenvalti[o] – –, jonka alueella loukkaustoimi on tapahtunut [tai uhkaa tapahtua]”, tulkintaan.
- 33 Jotta voidaan selvittää, johtaako viimeksi mainitun säännöksen itsenäinen tulkinta kuitenkin tällaisen liittymäkohtien kaksinaisuuden tunnustamiseen, on unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan otettava huomioon paitsi mainitun säännöksen sanamuoto myös sen asiayhteys ja sen tavoitteet.
- 34 Asetuksen N:o 40/94 93 artiklan 5 kohdan sanamuodon osalta käsite ”jäsenvalti[o], – –, jonka alueella loukkaustoimi on tapahtunut”, antaa ymmärtää – kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 31 kohdassa huomauttanut –, että kyseinen liittymäkohta on sidoksissa tuohon loukkauksen syyllistyneen henkilön aktiiviseen toimintaan. Kyseisessä säännöksessä säädetty liittymäkohta tarkoittaa siis jäsenvaltiota, jonka alueella väitetyn loukkauksen aiheuttanut tapahtuma on sattunut tai uhkaa sattua, eikä jäsenvaltiota, jonka alueella mainitun loukkauksen vaikutukset ilmenevät.
- 35 On myös huomautettava, että sellainen tuomioistuimella mainitun 93 artiklan 5 kohdan nojalla oleva toimivalta, joka perustuu paikkakuntaan, jossa väitetyn loukkauksen vaikutukset ilmenevät, olisi ristiriidassa kyseisen asetuksen 94 artiklan 2 kohdan sanamuodon kanssa, jonka mukaan yhteisön tavaramerkkituomioistuinten kyseiseen 93 artiklan 5 kohtaan perustuvaan toimivaltaan kuuluvat ainoastaan sen jäsenvaltion alueella tapahtuneet loukkaustoimet tai uhanneet loukkaustoimet, jonka alueella asiaa käsittelevä tuomioistuin sijaitsee.
- 36 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 28 ja 29 kohdassa huomauttanut, asetuksen N:o 40/94 syntyhistoria sekä asiayhteys vahvistavat lisäksi unionin lainsäätäjän tahdon poiketa asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdassa säädetystä toimivaltasäännöstä, kun otetaan huomioon muun muassa se, ettei tuon viimeksi mainitun toimivaltasäännön nojalla ole yksin mahdollista ratkaista yhteisön tavaramerkin loukkaamiseen liittyviä erityisiä ongelmia.
- 37 Tämän johdosta asetuksen N:o 40/94 93 artiklan 5 kohdan perusteella toimivaltaisista voidaan katsoa olevan yksinomaan sen jäsenvaltion yhteisön tavaramerkkituomioistuinten, jonka alueella vastaaja on syyllistynyt väitettyyn lainvastaiseen toimeen.

38 Edellä esitetyn perusteella ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että asetuksen N:o 40/94 93 artiklan 5 kohdassa olevaa käsitettä ”jäsenvalti[o] – –, jonka alueella loukkaustoimi on tapahtunut”, on tulkittava siten, että silloin, kun tavaramerkkiä loukkaava tavara myydään ja luovutetaan yhden jäsenvaltion alueella, minkä jälkeen ostaja myy sen edelleen toisen jäsenvaltion alueella, kyseisen säännöksen mukaan ei ole mahdollista vahvistaa tuomioistuimen toimivaltaa käsitellä loukkauskanne, joka on nostettu alkuperäistä myyjää vastaan, joka ei itse ole toiminut siinä jäsenvaltiossa, jossa asiaa käsittelevä tuomioistuin sijaitsee.

Toinen kysymys

39 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee toisella kysymyksellään lähinnä sitä, onko asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohtaa tulkittava siten, että silloin, kun on kyse yhteisön tavaramerkillä suojatun merkin sellaista lainvastaista vertailevaa mainontaa tai sopimatonta jäljittelyä koskevasta väitteestä, joka on kielletty sen jäsenvaltion, jossa asiaa käsittelevä tuomioistuin sijaitsee, sopimattoman kilpailun estämisestä annetussa laissa, kyseisen säännöksen mukaan voidaan vahvistaa tuomioistuimen toimivalta käsitellä mainittuun kansalliseen lakiin perustuva vahingonkorvauskanne, joka on nostettu yhtä oletettua tekijää vastaan, joka on sijoittautunut toiseen jäsenvaltioon ja jonka väitetään syyllistyneen väitteen kohteena olevaan rikkomiseen tuon toisen jäsenvaltion alueella.

40 Tässä yhteydessä on korostettava, että asetuksen N:o 40/94 14 artiklan 2 kohdassa säädetään nimenomaisesti, että oikeudellisiin yhteisön tavaramerkkiä koskeviin toimenpiteisiin voidaan ryhtyä jäsenvaltioiden oikeuden perusteella etenkin yksityisoikeudellisen vastuun ja vilpillisen kilpailun osalta.

41 Nämä kanteet eivät kuulu yhteisön tavaramerkkituomioistuimien toimivaltaan. Toimivaltaa käsitellä tällaiset kanteet ei siis ole säännelty asetuksella N:o 40/94. Toimivalta käsitellä sopimattoman kilpailun estämistä koskevaan kansalliseen lakiin perustuva kanteet on siis määritettävä asetuksen N:o 44/2001 säännösten perusteella.

42 Sopimattoman kilpailun estämistä koskevan kansallisen lain rikkomiseen perustuvasta vaatimuksesta on siis todettava, että asiaa käsittelevän tuomioistuimen toimivallan vahvistamiseksi on sovellettava asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohtaa.

43 Asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdan tulkinnasta on heti alkuun todettava, että kyseisen asetuksen säännöksiä on tulkittava itsenäisesti käyttäen perustana sen järjestelmää ja tavoitteita (tuomio Melzer, C-228/11, EU:C:2013:305, 22 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

44 Asetuksen N:o 44/2001 II luvun 2 jaksossa on vain poikkeuksena kyseisen asetuksen 2 artiklan 1 kohdassa vahvistetusta peruseriaatteesta, jonka mukaan toimivalta on sen jäsenvaltion tuomioistuimilla, jonka alueella vastaajalla on kotipaikka, määrätty eräistä erityisistä toimivaltaperusteista, joiden joukossa on mainitun asetuksen 5 artiklan 3 alakohdassa määrätty toimivaltaperuste (tuomio Melzer, EU:C:2013:305, 23 kohta).

45 Sen paikkakunnan tuomioistuinten toimivallan, missä vahinko sattui tai saattaa sattua, osalta on kyse erityistä toimivaltaa koskevasta säännöstä, joten sitä on tulkittava suppeasti ja sen ei voida tulkita koskevan muita kuin mainitussa asetuksessa nimenomaisesti tarkoitettuja tilanteita (tuomio Melzer, EU:C:2013:305, 24 kohta).

46 On kuitenkin niin, että asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdassa olevalla ilmaisulla ”paikkakunta, missä vahinko sattui tai saattaa sattua”, tarkoitetaan yhtä hyvin vahingon ilmenemispaikkaa kuin paikkaa, jossa tämän vahingon aiheuttanut kausaaliyhteydessä oleva tapahtuma on sattunut, joten vastaajaa vastaan voidaan kantajan valinnan mukaan nostaa kanne jommankumman paikkakunnan tuomioistuimessa (tuomio Melzer, EU:C:2013:305, 25 kohta).

- 47 Tältä osin oikeuskäytännössä on vakiintuneesti todettu, että asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdassa säädetty toimivaltaa koskeva sääntö perustuu riita-asian ja sen paikkakunnan tuomioistuimien, missä vahinko sattui tai saattaa sattua, välisen erityisen läheisen liittymän olemassaoloon, minkä vuoksi toimivalta on hyvään lainkäyttöön ja prosessin asianmukaiseen järjestämiseen liittyvien syiden perusteella perusteltua antaa näille tuomioistuimille (tuomio Melzer, EU:C:2013:305, 26 kohta).
- 48 Koska yhden tämän tuomion 46 kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä tunnustetun liittymän yksilöinnin on mahdollistettava sellaisen tuomioistuimen toimivallan vahvistaminen, joka on objektiivisesti katsoen parhaassa asemassa arvioimaan, täytyvätkö oikeuteen haastetun henkilön vahingonkorvausvastuun edellytykset, asia voidaan pätevästi saattaa vain sen tuomioistuimen käsiteltäväksi, jonka toimialueella sijaitsee asian kannalta merkityksellinen liittymä (ks. vastaavasti tuomio Folien Fischer ja Fofitec, C-133/11, EU:C:2012:664, 52 kohta ja tuomio Melzer, EU:C:2013:305, 28 kohta).
- 49 Paikkakunnasta, jossa kausaaliyhteydessä oleva tapahtuma on sattunut, on todettava ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenevän, että väitetyn vahinkoa aiheuttaneen tapahtuman oletetaan olevan usean henkilön aiheuttama ja että First Note, joka on ainoa vastaaja pääasiassa, on toiminut pelkästään Belgiassa eli sen tuomioistuimen toimialueen ulkopuolella, johon se on haastettu.
- 50 Unionin tuomioistuin on jo todennut, että tilanteessa, jossa vain yksi väitetyn vahingon oletetuista aiheuttajista on haastettu tuomioistuimeen, jonka toimialueella hän ei ole toiminut, ei voida katsoa, että kausaaliyhteydessä oleva tapahtuma olisi sattunut kyseisen tuomioistuimen toimialueella asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdassa tarkoitettulla tavalla (tuomio Melzer, EU:C:2013:305, 40 kohta).
- 51 Mainitun asetuksen 5 artiklan 3 alakohdan mukaan sen paikkakunnan perusteella, missä kausaaliyhteydessä oleva tapahtuma on sattunut, ei siis voida vahvistaa tuomioistuimen toimivaltaa käsitellä vahingonkorvauskanne, joka perustuu jäsenvaltion, jossa asiaa käsittelevä tuomioistuin sijaitsee, sopimattoman kilpailun estämisestä annettuun lakiin ja joka on nostettu yhtä vahingon oletettua aiheuttajaa vastaan, joka ei ole toiminut asiaa käsittelevän tuomioistuimen toimialueella (tuomio Melzer, EU:C:2013:305, 41 kohta).
- 52 Tuomion Melzer (EU:C:2013:305) taustalla olevasta asiasta poiketen ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei kuitenkaan ole pääasiassa rajoittanut kysymystään mainitun asetuksen 5 artiklan 3 alakohdan tulkintaan pelkästään voidakseen vahvistaa saksalaisten tuomioistuimien toimivallan sen paikkakunnan nojalla, missä väitetyn vahingon aiheuttanut kausaaliyhteydessä oleva tapahtuma on sattunut.
- 53 On siis tutkittava myös, voidaanko pääasiassa kyseessä olevien kaltaisissa olosuhteissa, joissa väitetyn vahingon useat oletetut aiheuttajat ovat toimineet eri jäsenvaltioissa, asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdan mukaan katsoa vahingon ilmenemispaikan nojalla, että jäsenvaltion tuomioistuimilla on toimivalta käsitellä vahingonkorvauskanne, joka perustuu saman jäsenvaltion, jossa asiaa käsittelevä tuomioistuin sijaitsee, sopimattoman kilpailun estämisestä annettuun lakiin ja joka on nostettu yhtä vahingon oletettua aiheuttajaa vastaan, joka ei ole toiminut asiaa käsittelevän tuomioistuimen toimialueella.
- 54 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan vahingon ilmenemispaikka on se paikkakunta, jolla teko, joka mahdollisesti synnyttää sopimukseen perustumattoman vahingonkorvausvastuun, on aiheuttanut vahingon (tuomio Zuid-Chemie, C-189/08, EU:C:2009:475, 26 kohta).
- 55 Unionin tuomioistuin on täsmentänyt immateriaalioikeuksien ja kaupallisten oikeuksien loukkauksista aiheutuvista vahingoista, että jotta vahinko saattaisi ilmetä tietyssä jäsenvaltiossa, sen oikeuden, jonka loukkaamiseen on vedottu, on oltava siellä suojattu (tuomio Wintersteiger, C-523/10, EU:C:2012:220, 25 kohta ja tuomio Pinckney, C-170/12, EU:C:2013:635, 33 kohta).

- 56 Tätä vaatimusta voidaan soveltaa tapauksissa, joissa on kyse tällaisen oikeuden suojaamisesta sopimattoman kilpailun estämisestä annetulla kansallisella lailla.
- 57 On siis todettava, että pääasiassa kyseessä olevien kaltaisissa olosuhteissa mainitun lain rikkomista koskeva oikeusriita voidaan panna vireille saksalaisissa tuomioistuimissa, kunhan toisessa jäsenvaltiossa tehty teko aiheuttaa tai saattaa aiheuttaa vahinkoa asiaa käsittelevän tuomioistuimen toimialueella.
- 58 Tässä yhteydessä asiaa käsittelevän tuomioistuimen on käytössään olevien seikkojen perusteella arvioitava, missä määrin hajuveden, josta käytetään nimitystä ”Blue Safe for Women”, myymisellä Stefan P:lle Belgian alueella on voitu rikkoa sopimattoman kilpailun estämisestä annetun Saksan lain säännöksiä ja se on tästä syystä voinut aiheuttaa vahinkoa kyseisen tuomioistuimen toimialueella.
- 59 Edellä esitettyjen seikkojen perusteella toiseen kysymykseen on vastattava, että asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohtaa on tulkittava siten, että silloin, kun on kyse yhteisön tavaramerkillä suojatun merkin sellaista lainvastaista vertailevaa mainontaa tai sopimatonta jäljittelyä koskevasta väitteestä, joka on kielletty jäsenvaltion, jossa asiaa käsittelevä tuomioistuin sijaitsee, sopimattoman kilpailun estämisestä annetussa laissa, mainitun jäsenvaltion tuomioistuimen toimivaltaa ei kyseisen säännöksen mukaan ole mahdollista vahvistaa sen paikkakunnan nojalla, jossa tuon lain rikkomisesta aiheutuvaan vahinkoon kausaaliyhteydessä oleva tapahtuma on sattunut, jos siellä tuomioistuimen haastettu oletettu tekijä ei ole siellä itse toiminut. Tällaisessa tapauksessa mainitun säännöksen mukaan on sitä vastoin mahdollista vahvistaa sen paikkakunnan nojalla, jossa vahinko on ilmennyt, tuomioistuimen toimivalta käsitellä mainittuun kansalliseen lakiin perustuva vahingonkorvauskanne, joka on nostettu sellaista henkilöä vastaan, joka on sijoittautunut toiseen jäsenvaltioon ja jonka väitetään syyllistyneen kyseisessä jäsenvaltiossa tekoon, joka on aiheuttanut tai saattaa aiheuttaa vahinkoa asiaa käsittelevän tuomioistuimen toimialueella.

Oikeudenkäyntikulut

- 60 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (neljäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) **Yhteisön tavaramerkistä 20.12.1993 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 40/94 93 artiklan 5 kohdassa olevaa käsitettä ”jäsenvalti[o] – –, jonka alueella loukkaustoimi on tapahtunut”, on tulkittava siten, että silloin, kun tavaramerkkiä loukkaava tavara myydään ja luovutetaan yhden jäsenvaltion alueella, minkä jälkeen ostaja myy sen edelleen toisen jäsenvaltion alueella, kyseisen säännöksen mukaan ei ole mahdollista vahvistaa tuomioistuimen toimivaltaa käsitellä loukkauskanne, joka on nostettu alkuperäistä myyjää vastaan, joka ei itse ole toiminut siinä jäsenvaltiossa, jossa asiaa käsittelevä tuomioistuin sijaitsee.**
- 2) **Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohtaa on tulkittava siten, että silloin, kun on kyse yhteisön tavaramerkillä suojatun merkin sellaista lainvastaista vertailevaa mainontaa tai sopimatonta jäljittelyä koskevasta väitteestä, joka on kielletty jäsenvaltion, jossa asiaa käsittelevä tuomioistuin sijaitsee, sopimattoman kilpailun estämisestä annetussa laissa (Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb), mainitun jäsenvaltion tuomioistuimen toimivaltaa ei kyseisen säännöksen mukaan ole mahdollista vahvistaa sen paikkakunnan**

nojalla, jossa tuon lain rikkomisesta aiheutuvaan vahinkoon kausaaliyhteydessä oleva tapahtuma on sattunut, jos siellä tuomioistuimeen haastettu oletettu tekijä ei ole siellä itse toiminut. Tällaisessa tapauksessa mainitun säännöksen mukaan on sitä vastoin mahdollista vahvistaa sen paikkakunnan nojalla, jossa vahinko on ilmennyt, tuomioistuimen toimivalta käsitellä mainittuun kansalliseen lakiin perustuva vahingonkorvauskanne, joka on nostettu sellaista henkilöä vastaan, joka on sijoittautunut toiseen jäsenvaltioon ja jonka väitetään syyllistyneen kyseisessä jäsenvaltiossa tekoon, joka on aiheuttanut tai saattaa aiheuttaa vahinkoa asiaa käsittelevän tuomioistuimen toimialueella.

Allekirjoitukset